
Opdateret regelsæt

ForskEL & ForskVE 2014-2015

- for støtte fra ForskEL til projekter inden for forskning, udvikling og demonstration
-

Indholdsfortegnelse

1	INTRODUKTION.....	4
2	STØTTEMODTAGERE OG ANSVAR	4
2.1	Projektansvarlig.....	4
2.2	Bogføring.....	4
2.3	Støtteberettigede	4
3	BUDGETTERING OG STØTTEINTENSITET	5
3.1	Indledning.....	5
3.2	Løn- og prisudvikling	5
3.3	Projektbudget.....	5
3.3.1	Personaleudgifter	5
3.3.2	Instrumenter og udstyr.....	6
3.3.3	Bygninger	6
3.3.4	Andre driftsudgifter, herunder materialer	6
3.3.5	Eksterne leverancer / underleverancer	6
3.3.6	Overheadomkostninger.....	6
3.3.7	Indtægter fra kommercielle prototyper og demonstrationsanlæg	7
3.3.8	Andet, herunder rejser og formidling	7
3.4	Støtteintensitet (støtteprocent)	8
3.4.1	Virksomheder	8
3.4.2	Forskningsinstitutioner/universiteter	9
3.4.3	Teknologiske serviceinstitutter (GTS) og kommuner	10
3.5	Definition af virksomhedsstørrelse (EU's SMV-definition)	10
3.6	Samarbejde mellem virksomheder og forskningsinstitutioner.....	11
4	STØTTEMÆSSIGE FORHOLD	11
4.1	Støtte fra EU og andre støtteordninger.....	11
4.2	Udelukkelse af støtte.....	12

4.3	Omfordeling af støtte	12
4.4	Skat og moms	12
5	PROJEKTFORLØBET (FRA START TIL AFSLUTNING).....	12
5.1	Før projektstart	12
5.2	Projektstart	13
5.3	Projektgennemførelsen	13
5.3.1	Udbetaling af støtte.....	13
5.3.2	Ændringer i projektet.....	14
5.4	Projektafslutning	14
5.4.1	Afslutningsmøde	14
5.4.2	Slutmateriale.....	15
5.4.3	Revisorgodkendt slutregnskab.....	15
5.4.3.1	Revision	15
5.4.4	Projektdata på ForskEL-portalen	16
5.4.5	Slutrapport.....	16
6	FORMIDLING AF PROJEKTRESULTATER	16
7	ANSVAR OG RETTIGHEDER	17
7.1	Bortfald og tilbagebetaling	17
8	LOVGIVNINGSGRUNDLAG.....	17
	 BILAG.....	 18
	Bilag A. Revisionsinstruks for revision af slutregnskaber	18

1 INTRODUKTION

Dette regelsæt anvendes ved projektaftaler med ForskEL og ForskVE (i det følgende benævnt Programmet) om gennemførelse af projekter inden for forskning, udvikling og demonstration.

Regelsættet indeholder bestemmelser om en række forhold, herunder om støttemodtageres ansvar, beregning og udbetaling af støtte og projektførelsen fra start til afslutning.

2 STØTTEMODTAGERE OG ANSVAR

2.1 Projektansvarlig

Den projektansvarlige er den virksomhed eller vidensinstitution (i det følgende benævnt som den projektansvarlige), som – sædvanligvis på vegne af et projektkonsortium – indgår en projektaftale om gennemførelsen af et projekt med Programmet.

Den projektansvarlige er overfor Programmet økonomisk og faglig ansvarlig for projektets gennemførelse og dets resultater samt for offentliggørelse af resultaterne (se afsnit herom).

Det indebærer, at den projektansvarlige modtager støtten samt afregner og koordinerer alle økonomiske og faglige forhold over for øvrige projektdeltagere i projektet. Endvidere indebærer det, at den projektansvarlige fremsender relevante skemaer, oplysninger, rapporter, slutregnskab mv. for det samlede projekt til Programmet i henhold til dette regelsæt og eventuelle projektspecifikke vilkår i støtteaftalen.

2.2 Bogføring

Såvel den projektansvarlige som øvrige projektdeltagere skal sikre, at der omkring forvaltningen af projektudgifterne er tilrettelagt en betryggende og effektiv forretningsgang, der sikrer korrekt bogføring, herunder at bogføringen er indrettet således, at udgifterne vedrørende det enkelte projekt i henhold til støtteaftalen holdes adskilt fra bogføringen af såvel den projektansvarliges som de øvrige deltagers øvrige indtægter og udgifter samt adskilt fra andre projekter, der opnår støtte fra Programmet. Udgifterne skal føres på særskilte konti i hovedbogholderiet.

2.3 Støtteberettigede

Der kan gives støtte til offentlige og private erhvervsvirksomheder eller vidensinstitutioner. Den projektansvarlige (hovedansøger) skal have hjemsted i Danmark og er ansvarlig for støtte til eventuelle udenlandske og danske projektdeltagere. Det betyder, at den projektansvarlige i tilfælde af, at projektdeltagere ikke overholder vilkårene for støtten, vil blive holdt ansvarlig i forbindelse med eventuelt krav om tilbagebetaling af støtten.

3 BUDGETTERING OG STØTTEINTENSITET

3.1 Indledning

Den maksimale støtte til hver enkelt deltager i projektet beregnes på baggrund af støtteintensiteten (se afsnit længere nede i teksten), og det projektbudget der ligger til grund for støtteaftalen med eventuelle senere skriftlige godkendte ændringer. Opnåelse af den fulde støtte forudsætter, at der er afholdt faktiske omkostninger svarende til det gældende budget.

Der gives ikke støtte til omkostninger, der overstiger det godkendte budget.

3.2 Løn- og prisudvikling

Ved budgetlægningen skal der være taget hensyn til løn- og prisudvikling under projektførelsen, idet støtteaftalen ikke efterfølgende reguleres herfor.

3.3 Projektbudget

Projektbudgettet skal indeholde projektets samlede budgetterede omkostninger. Omkostningerne skal specificeres og være støtteberettigede efter reglerne og kategorierne i de efterfølgende afsnit. Grundlæggende er aktiviteter/omkostninger kun støtteberettigede, hvis de er nødvendige for gennemførelsen af projektet.

Budgettet må ikke indeholde profit for projektdeltagerne eller disses koncernforbundne virksomheder.

Påbegyndte aktiviteter og udgifter afholdt, før indgåelse af støtteaftalen, er ikke støtteberettigede. Endvidere er omkostninger til myndighedsbehandling, moms og driftslignende aktiviteter ikke støtteberettigede.

3.3.1 Personaleudgifter

Kategorien inkluderer personaleudgifter til forskere, teknikere og andet hjælpepersonale i det omfang, det anvendes i forbindelse med projektet. Timerne fordeles på to underkategorier, som det fremgår af budgetskaemaen i ansøgningsmaterialet.

Der gives støtte til faktiske afholdte lønudgifter, der beregnes på baggrund af årlig bruttoløn inkl. pension og feriepenge. Til beregningen af timelønnen skal der anvendes et årstimal på 1.500 timer for en fuldtidsansat.

Alle projektparter har pligt til at sikre, at der føres timeregistrering for de medarbejdere, der deltager i projektet.

Der ydes ikke støtte til dækning af udgifter i forbindelse med merarbejde, sygdom, orlov eller lignende.

3.3.2 *Instrumenter og udstyr*

Instrumenter og udstyr er støtteberettigede i det omfang og den periode de anvendes til projektet. Hvis sådanne instrumenter og sådant udstyr ikke anvendes til projektet i hele deres livscyklus, anses kun afskrivningsomkostninger under projektets varighed, beregnet på grundlag af god regnskabspraksis, for støtteberettiget.

3.3.3 *Bygninger*

Omkostninger til bygninger er støtteberettigede i det omfang og den periode, der gøres brug deraf til projektet. Det er udelukkende afskrivningsomkostningerne under projektets varighed, beregnet på grundlag af god regnskabspraksis, som er støtteberettigede.

Omkostninger til køb eller leje af jord samt relaterede omkostninger er ikke støtteberettigede.

3.3.4 *Andre driftsudgifter, herunder materialer*

Materialer og udgifter til drift af anlæg og instrumenter, der afholdes i direkte tilknytning til projektet, er støtteberettigede. Omfattet af denne kategori er f.eks. diverse brændsler og isoleringsmaterialer.

3.3.5 *Eksterne leverancer / underleverancer*

Omkostninger til underleverancer er støtteberettigede, men tillades kun, hvor det er hensigtsmæssigt, at de pågældende aktiviteter ikke udføres af en projektdeltager. Som udgangspunkt må underleverancer kun udgøre en mindre del af projektbudgettet, normalt ikke mere end 10 % eller 500.000 kr. Er der tale om en større del af budgettet, bør det overvejes, om virksomheden i stedet skal være projektdeltager.

Prisen for en underleverance må ikke overstige markedsprisen, og underleverancer skal ske på almindelige markedsvilkår. Herudover skal underleverancen leveres til den projektdeltager, der er nærmest til at anvende den.

En virksomhed, inklusive dennes koncernforbundne virksomheder, må som udgangspunkt, ikke både være projektdeltager og underleverandør i samme projekt. Kun i særlige tilfælde dispenseres der herfra. En sådan underleverance er først støtteberettiget når der foreligger en godkendelse heraf fra Programmet forud for leverancen.

3.3.6 *Overheadomkostninger*

Ved "overheadomkostninger" forstås faktiske yderligere generelle omkostninger, der er direkte knyttet til projektet.

Overheadbidraget for offentlige og private virksomheder beregnes som et procentvist tillæg til projektbudgettets personaleomkostninger.

Opgørelsen af en virksomheds overheadbidrag sker ved, på grundlag af det seneste årsregnskab for virksomheden, at opgøre forholdet for:

- de *samlede lønomkostninger* i virksomheden, som kan henføres til salgbare ydelser, dvs. kan faktureres,
- de *generelle omkostninger* i virksomheden, som er relevante for det støttede projekt, men som ikke direkte indgår i projektet. Generelle omkostninger, som er relevante, kan omfatte omkostninger til generelle støttefunktioner som personale- og økonomifunktioner, it o.l., øvrige driftsudgifter som husleje, el, it anskaffelser o.l., afskrivninger, men *ikke* omkostninger i forbindelse med anlæg, udstyr og varetagelse af specifikke opgaver, der ikke er relevante for det støttede projekt.

Overheadbidraget for virksomheder må ikke overstige 150 %. Beregningen af overhead skal på forlangende kunne dokumenteres.

For offentlige institutioner (universiteter, forskningsinstitutioner o. l.) må der indregnes 44 % overhead af samtlige støtteberettigede omkostninger.

Revisorhonorarer, almindeligt IT-udstyr, kontorartikler mv. forudsættes indeholdt i overheadomkostninger og må derfor ikke medtages i det øvrige projektbudget.

3.3.7 *Indtægter fra kommercielle prototyper og demonstrationsanlæg*

Indtægter fra kommercielt anvendelige prototyper og demonstrationsanlæg, der er udviklet i projektet, skal fradrages i de støtteberettigede omkostninger i projektbudgettet. Omfattet er bl.a. indtægter fra salg, udleje og drift af prototyper og demonstrationsanlæg.

3.3.8 *Andet, herunder rejser og formidling*

Projektomkostninger til rejser, formidling af projektets resultater og andre projektrelevante omkostninger placeres i denne kategori.

Rejseudgifter skal foretages og opgøres i henhold til de til enhver tid gældende rejseregler og satser for ansatte i statens tjeneste.

Se rejseregler i Finansministeriets cirkulære af 30. juni 2000:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=5318>

Se det aktuelle cirkulære om satsregulering (satser) for tjenesterejser på Moderniseringsstyrelsens hjemmeside: <http://www.modst.dk/> (nyt cirkulære for satsregulering hvert år pr. 1. januar).

Udgifter til "andet" skal specificeres.

Taxameterudgifter på 80.000 kr. pr. år kan medtages, hvis projektet omfatter en hel ph.d.-uddannelse.

3.4 Støtteintensitet (støtteprocent)

Støtteintensiteten er støttebeløbet udtrykt i procent af de støtteberettigede omkostninger. Efter EU-statsstøtteregler er der fastsat grænser for den maksimale støtteintensitet for den enkelte projektdeltager. Grænsen afhænger af virksomhedens størrelse efter EU's definition (se nærmere herom i afsnittet længere nede), projektets øvrige deltagere og de aktiviteter, som virksomheden skal udføre i projektet.

3.4.1 Virksomheder

Oversigten nedenfor er *vejledende* og hovedlinjerne i EU-reglerne om de maksimale grænser for støtteintensitet. For mere detaljerede oplysninger om EU's regler henvises til de respektive dokumenter.

Tabel over støtteintensiteter

	Små virksomheder	Mellemstore virksomheder	Store virksomheder
Grundforskning	100 %	100 %	100 %
Industriel forskning	70 %	60 %	50 %
Industriel forskning hvis, at en af følgende betingelser er opfyldt: i) projektet vedrører et reelt samarbejde: — mellem virksomheder, hvoraf mindst én er en SMV, eller gennemføres i mindst to EU-/EØS-lande, og ingen virksomhed afholder mere end 70 % af de støtteberettigede omkostninger, eller — mellem en virksomhed og en eller flere forskningsinstitutioner, hvor sidstnævnte afholder mindst 10 % af de støtteberettigede omkostninger og har ret til at offentliggøre egne forskningsresultater. ii) projektets resultater formidles bredt gennem konferencer, publikationer, open access-samlinger, gratis software eller open source-software.	80 %	75 %	65 %

Eksperimentel udvikling	45 %	35 %	25 %
Eksperimentel udvikling hvis, at en af følgende betingelser er opfyldt: i) projektet vedrører et reelt samarbejde: — mellem virksomheder, hvoraf mindst én er en SMV, eller gennemføres i mindst to EU-/EØS-lande, og ingen virksomhed afholder mere end 70 % af de støtteberettigede omkostninger, eller — mellem en virksomhed og en eller flere forskningsinstitutioner, hvor sidstnævnte afholder mindst 10 % af de støtteberettigede omkostninger og har ret til at offentliggøre egne forskningsresultater. ii) projektets resultater formidles bredt gennem konferencer, publikationer, open access-samlinger, gratis software eller open source-software.	60 %	50 %	40 %

Kilde: EU-Kommissionens generelle gruppefritagelsesforordning for statsstøtte (Nr. 651/2014), artikel 25, stk. 5. (se eventuelt: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=EN>)

Udviklings- og demonstrationsaktiviteter er omfattet af kategorien "eksperimentel udvikling" i tabellen. Forskningsaktiviteter, der forbereder eller understøtter demonstration, er omfattet af kategorien "industriel forskning". Såfremt en projektdeltager i samme projekt udfører både forskningsaktiviteter og udviklings- og demonstrationsaktiviteter, angives budgetomkostningerne for andelen af forskningsaktiviteter i projektbudgettet.

Omkostninger til formidlings- og projektledelsesaktiviteter støttes med samme støtteintensitet, som gælder for den pågældende projektdeltagers øvrige aktiviteter.

3.4.2 *Forskningsinstitutioner/universiteter*

Forskningsinstitutioners hovedaktiviteter er sædvanligvis af ikke-økonomisk karakter. Det gælder således uddannelse, udførelse af uafhængig forskning og udvikling samt formidling af forskningsresultater. Disse aktiviteter er ikke underlagt bestemmelserne om maksimale støtteintensiteter som anført i tabellen ovenfor. For forskningsinstitutioner, der udfører sådanne aktiviteter i projektet, kan støtteintensiteten ifølge Programmet i praksis højst udgøre 90 procent.

Når forskningsinstitutionen udfører økonomiske aktiviteter i projektet, f.eks. i forbindelse med udførelse af tjenesteydelser og rådgivningsbistand, vil de blive betragtet som private virksomheder, og dermed gælder de maksimale støtteintensiteter for virksomheder for forskningsinstitutionen.

3.4.3 Teknologiske serviceinstitutter (GTS) og kommuner

Teknologiske serviceinstitutter (GTS) og kommuner anses ved fastsættelse af støtteintensiteten som virksomheder.

3.5 Definition af virksomhedsstørrelse (EU's SMV-definition)

Den støttesøgende virksomheds størrelse defineres ud fra antallet af ansatte og enten omsætningen eller den samlede årlige balance. Endvidere er den støttesøgende virksomheds forhold til andre virksomheder, med hensyn til besiddelse af kapital, stemmeret og retten til at udøve en bestemmende indflydelse, afgørende for virksomhedsstørrelsen.

Som udgangspunkt gælder herefter, at såfremt den støttesøgende virksomhed ejer 25 % eller mere af en anden virksomhed eller en anden virksomhed ejer 25 % eller mere af den støttesøgende virksomhed, skal den anden virksomheds antal ansatte, omsætning og samlet årlig balance helt eller delvist lægges sammen med den støttesøgende virksomheds tilsvarende nøgletal.

De nærmere regler og definitioner kan læses i Kommissionens henstilling 2003/361/EF af 6. maj 2003 og i EU's vejledning om definition af virksomhedsstørrelse:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_en.pdf

EU's definition af virksomhedsstørrelser fremgår af nedenstående tabel:

Størrelse / kategori	Antal ansatte		Årlig omsætning		Samlet balance
Stor virksomhed	≥ 250	Og	$> \text{€ } 50 \text{ mio. euro}$	Eller	$> \text{€ } 43 \text{ mio. euro}$
Mellemstor virksomhed	< 250		$\leq \text{€ } 50 \text{ mio. euro}$		$\leq \text{€ } 43 \text{ mio. euro}$
Lille virksomhed	< 50		$\leq \text{€ } 10 \text{ mio. euro}$		$\leq \text{€ } 10 \text{ mio. euro}$

Indplacering i en kategori sker på grundlag af seneste årsregnskab. Såfremt grænserne for indplaceringen i referenceåret overskrides i to på hinanden følgende år, ændres indplaceringen.

3.6 Samarbejde mellem virksomheder og forskningsinstitutioner

Projektsamarbejde mellem virksomheder og forskningsinstitutioner, hvor parterne deles om omkostninger, risici og gevinster, opfyldte en af nedennævnte betingelser for at sikre, at der ikke ydes indirekte støtte til virksomheder via gunstige samarbejdsvilkår:

1. De deltagende virksomheder skal bære de fulde projektomkostninger, eller
2. De resultater, der ikke afføder intellektuelle ejendomsrettigheder, skal gøres bredt tilgængelige, og enhver intellektuel ejendomsret (IPR) skal fuldt ud tilfalde forskningsinstitutionerne. Resultaterne af offentligt finansierede forsknings-, udviklings- og innovationsprojekter skal gøres tilgængelige for erhvervslivet i EU på et ikke-diskriminerende grundlag, eller
3. De intellektuelle ejendomsrettigheder (IPR) tilfalder samarbejdspartnerne i et forhold, der afspejler deres respektive interesser, arbejdsindsats og bidrag til projektet. De offentlige enheder skal fra virksomhederne modtage en godtgørelse, der svarer til markedsprisen for de intellektuelle ejendomsrettigheder, som forskningsprojektet afføder, og de resultater, der ikke giver anledning til intellektuelle ejendomsrettigheder, skal gøres bredt tilgængelige.

4 STØTTEMÆSSIGE FORHOLD

4.1 Støtte fra EU og andre støtteordninger

Programmet kan yde støtte til et projekt, der modtager støtte fra andre støtteordninger (statsstøtte) eller fra EU. Den samlede støtte fra Programmet og andre støtteordninger (statsstøtte) må ikke overstige de maksimale støtteintensiteter angivet i artikel 25, stk. 5 i EU-Kommissionens generelle gruppefritagelsesforordning for statsstøtte (Nr. 651/2014). Se afsnittet 'Støtteintensitet' ovenfor.

De minimis-støtte kan kun kombineres med støtte fra Programmet til de samme støtteberettigede omkostninger, forudsat den samlede støtte ikke overstiger de maksimale støtteintensiteter angivet i ovennævnte artikel 25, stk. 5.

Støtte fra Programmet kan også kombineres med støtte fra EU, forudsat den samlede offentlige finansiering (støtten fra Programmet og støtten fra EU) til de samme støtteberettigede omkostninger ikke overstiger den højeste støttesats, der er fastsat i de relevante EU bestemmelser.

Såfremt der opnås øvrig støtte til projektet, skal den projektansvarlige oplyse herom, ligesom sådan støtte skal fremgå af slutregnskabet.

4.2 Udelukkelse af støtte

Programmet yder ikke støtte til en virksomhed, der ikke har efterkommet et krav om tilbagebetaling af støtte, som EU-Kommissionen ved en tidligere afgørelse har erklæret ulovlig og uforenelig med det indre marked.

4.3 Omfordeling af støtte

Støtte til projekter gives under forudsætning af, at støtten er nødvendig for at gennemføre projektet i det omfang og/eller i det tempo, som fremgår af projektbeskrivelsen.

Det er ikke tilladt, at omfordele støtten ved at videregive støtten helt eller delvist til andre deltagere i projektet, da dette indikerer, at støtten ikke har været nødvendig. Omfordeling af støtte kan medføre krav om tilbagebetaling af den omfordelte støtte.

4.4 Skat og moms

Støtte skal altid indberettes til Skat ved brug af støttemodtagers CVR- eller SE-nummer. Støtte indberettes, uanset om den er skattepligtigt eller ej.

Støtte ydes til afholdte udgifter. Støtteandelen faktureres til Energinet.dk. Der skal ikke pålægges moms på faktura til Energinet.dk. Der henvises i øvrigt til Skatteministeriets Momsvejledning.

Støtte til statsfinansierede selvejende institutioner ydes eksklusiv moms. Disse institutioner har derfor adgang til momsrefusion via Finansministeriets momspulje. (Jf. BV pkt. 2.4.7 Ikke-fradragsberettiget købsmoms.)

5 PROJEKTFORLØBET (FRA START TIL AFSLUTNING)

5.1 Før projektstart

Projektet må ikke påbegyndes, før der er indgået en projektaftale mellem den projektansvarlige og Programmet. Projektaftalen baseres på programmets regelgrundlag og den godkendte ansøgning inkl. bilag. Alle projektdeltagere nævnes i projektaftalen. I projektaftalen beskrives projektspecifikke vilkår, herunder eventuelle afvigelser i forhold til det gældende regelsæt. Den projektansvarlige skal sikre, at alle parter i projektet er indforstået med at deltage på de givne vilkår.

Efterfølgende ændringer til den oprindelige projektaftale skal godkendes skriftligt af Programmet i form af et tillæg til aftalen (se afsnit vedrørende ændringer i projektet).

Bilag til projektaftalen:

- Godkendt ansøgning inkl. bilag (projektbeskrivelse, budget, Gantt-diagram, CV mv.)

Side 12 af 19

- Regelsættet for Programmet
- Plan for rapportering

Andre dokumenter:

- Samarbejdsaftale

Det er den projektansvarlige virksomheds ansvar, at der udarbejdes en samarbejdsaftale, som regulerer samarbejdet mellem projektets parter. Samarbejdsaftalen underskrives af alle projektets parter.

Der udbetales ikke støtte til projekter, hvis der ikke foreligger en samarbejdsaftale.

5.2 Projektstart

I forbindelse med projektstart afholder den projektansvarlige et opstartsmøde for alle projektdeltagere med henblik på at markere projektets start samt at sikre, at alle projektdeltagere kender det samlede projekt. Programmet inviteres til mødet.

Alle projekter, der får tilsagn om støtte, offentliggøres på energiforskningsportalen www.energiforskning.dk.

5.3 Projektgennemførelsen

I forbindelse med gennemførelsen af projektet skal der regelmæssigt rapporteres om faglig fremdrift og afholdte udgifter. Til den periodevise rapportering anvendes økonomiarket. Den faglige fremdrift rapporteres derfor i økonomiarkets bemærkningsfelt.

Som hovedregel perioderapporteres to gange årligt i forbindelse med udbetaling af støtte. Afhængigt af de konkrete projektforshold kan der aftales individuelle forhold omkring rapporterings- og udbetalingsfrekvensen.

Rapporteringen skal redegøre for omfanget af de gennemførte aktiviteter og eventuelle afvigelser fra den godkendte tidsplan (Gantt-diagram).

I øvrigt rapporteres jf. rapporteringsplan, der fremgår af projektaftalen.

5.3.1 Udbetaling af støtte

Udbetaling af støtte sker på grundlag af opgørelser af de enkelte projektdeltageres faktiske, afholdte udgifter og på grundlag af de i projektaftalen fastsatte støtteintensiteter for hver deltager. Der udbetales højst støtte i forhold til de godkendte beløb for de omkostningskategorier, der er nævnt i afsnittet omhandlede budgettering og støtteintensitet.

I specielle tilfælde kan der aftales en individuel udbetaling af støtte. Dog skal støtteintensiteten, jf. EU's statsstøtteregler, være overholdt ved projektets start og afslutning.

Udbetaling sker til den projektansvarlige virksomhed.

Følgende betingelser skal være opfyldt, før der kan udbetales støtte:

- Faglig og økonomisk redegørelse skal være fremsendt og godkendt af Programmet
- Der skal foreligge en af alle parter underskrevet samarbejdsaftale
- Der er fremsendt elektronisk faktura påført indkøbsordrenummer (kræver at projektholder er oprettet som leverandør).

Såfremt det fremsendte materiale ikke er tilstrækkeligt for vurdering af projektforløbet, kan Programmet til enhver tid anmode den projektansvarlige om yderligere oplysninger om såvel faglig som økonomisk dokumentation, enten i form af fakturaer eller i form af en revisorpåtegnet opgørelse af projektets omkostninger på det pågældende tidspunkt.

Der kan kun medtages og afholdes omkostninger i projektet fra det tidspunkt, hvor den projektansvarlige har underskrevet projektaftalen.

De sidste 10 % af det maksimale støttebeløb udbetales først, når projektet er endeligt afrapporteret og godkendt.

5.3.2 *Ændringer i projektet*

Alle væsentlige ændringer af projektet skal godkendes skriftligt af Programmet. Det gælder væsentlige ændringer i forhold til budget, finansiering, projektdeltagere, tidsplan, projektbeskrivelse, nøglemedarbejdere hos projektleder og projektdeltagerne.

Væsentlige forsinkelser i projektets fremdrift, i forhold til den godkendte tidsplan, skal straks meddeles til Programmet.

Ændringer af budget kan kun godkendes, såfremt ændringen medfører en merværdi for projektet. Ændringer i budgettet godkendes ikke, når der er mindre end 3 måneder til afslutning.

5.4 *Projektafslutning*

5.4.1 *Afslutningsmøde*

Der kan afholdes et afslutningsmøde 2-3 måneder før det aftalte afslutningstidspunkt mellem Programmet og projektets deltagere. Formålet med mødet er dels at orientere projektets deltagere om forhold vedrørende projektafslutningen, dels at Programmet orienteres om den videre udnyttelse af projektets resultater.

5.4.2 *Slutmateriale*

I forbindelse med projektets afslutning skal den projektansvarlige fremsende/opdatere:

- Revisorgodkendt slutregnskab (senest 2 måneder efter projektets slutdato)
- Faglig slutrapport (senest ved projektets slutdato)
- Formidlingsrapport – "Two-paper" (senest ved projektets slutdato)
- Effektvurderingsskema på basis af skabelon fra programmet

Dette gælder også for projekter der afsluttes før tid.

5.4.3 *Revisorgodkendt slutregnskab*

Slutregnskabet for det samlede projekt udarbejdes af den projektansvarlige og skal opgøres i henhold til det budget, der er lagt til grund for kontrakten om tilsagn. Regnskabet opgøres dermed for projektet i sin helhed og pr. partner.

Slutregnskabet skal omfatte alle afholdte udgifter til projektet, både udgifter afholdt af støttemodtagere og af projektdeltagere, der ikke har modtaget støtte. Slutregnskabet omfatter et samlet projektregnskab inkl. regnskab for hver projektdeltager. Slutregnskabet udarbejdes ved anvendelse af den anviste skabelon "Projektøkonomi".

5.4.3.1 *Revision*

For aflæggelse af slutregnskab gælder:

1. For statslige institutioner og virksomheder, hvis revision er omfattet af Rigsrevisionen, skal slutregnskabet uanset støttens størrelse godkendes ved underskrift af institutionens leder eller en særligt bemyndiget medarbejder.

Ifølge § 4 i lov om revision af statens regnskaber m.m. (rigsrevisorloven) kan Rigsrevisionen direkte kræve forelagt til gennemgang regnskaber fra institutioner mv., der modtager støtte fra staten.

2. For institutioner og virksomheder, hvis revision ikke er omfattet af Rigsrevisionen, men hvis revision udføres af en statsautoriseret/registreret revisor eller af et kommunalt revisionsorganer, skal slutregnskabet revideres i overensstemmelse med Bilag A.

I tilfælde af revisorskift i projektperioden skal den tiltrædende revisor rette henvendelse til den fratrædende revisor, der har pligt til at oplyse grundene til fratrædelsen.

Revisionsudgifter til regnskab afholdes af den projektansvarlige virksomhed, henholdsvis projektets partnere.

For udenlandske projektdeltagere sker eventuel revision i overensstemmelse med de pågældende selskabers nationale regler. Udenlandske projektdeltagere kan aflægge regnskab på engelsk.

Programmet kan til enhver tid udbede sig behørig dokumentation for afholdte projektomkostninger (også hos øvrige virksomheder eller personer i det godkendte projekt) i forbindelse med projektets gennemførelse.

5.4.4 *Projektdata på ForskEL-portalen*

Ved afslutning af projektet uploades såvel fagligslutrapport, formidlingsrapport, slutregnskab samt revisorpåtegning på ForskEL-portalen.

Oplysningerne i formidlingsrapporten er beregnet for en bredere kreds, og de skal være udformet således, at læseren umiddelbart får et indtryk af projektets indhold og resultater. Oplysningerne anvendes i forbindelse med registrering af afsluttede projekter i en database vedrørende forsknings- og udviklingsprojekter (Energiforskningsportalen).

5.4.5 *Slutrapport*

Slutrapporten skal være fyldestgørende og informativ og kunne danne grundlag for en vurdering af projektets målopfyldelse. Det skal endvidere fremgå, hvorledes de opnåede resultater vil blive udnyttet. Hovedelementer, der skal indgå i slutrapporten, fremgår af skabelonen for slutrapport.

Slutrapporteringen skal ske på engelsk, med mindre andet er aftalt. Rapporten skal indeholde et **engelsk og et dansk resumé**.

Ved fremsendelse af rapporter mv. skal angives **projektets titel** og **sagsnummer**, som angivet af Programmet.

Som udgangspunkt offentliggøres slutrapporten på energiforskningsportalen (se afsnittet vedrørende formidling af projektresultater).

6 FORMIDLING AF PROJEKTRESULTATER

Som udgangspunkt skal, de i projektet opnåede, resultater offentliggøres. Det påhviler den projektansvarlige at sikre, at resultaterne formidles over for relevante målgrupper.

Formidlingen af projektresultaterne sker for at sikre, at resultaterne anvendes i den videre udvikling på energiområdet med henblik på, at resultater i videst muligt omfang fører til kommerciel anvendelse.

Den projektansvarlige kan, efter aftale med Programmet, i særlige tilfælde undlade at stille resultaterne til rådighed for offentligheden, eller kun offentliggøre et resumé af resultaterne. I så fald forudsætter det, at Energistyrelsen giver accept hertil.

Ved offentliggørelse af projektets resultater eller ved omtale af projektet i *pressen* mv. skal det fremgå, at projektet har modtaget støtte fra Programmet. Programmet skal forhåndsorienteres, når projektresultater offentliggøres ved udsendelse af pressemeddelelse eller i tilfælde af større pressedækning.

Projektet udarbejder ved afslutning en formidlingsrapport (to sider) ud fra den skabelon, der stilles til rådighed af Programmet.

7 ANSVAR OG RETTIGHEDER

Det støttegivende program kan ikke på noget tidspunkt drages til ansvar, hvis projektet skulle vise sig at krænke andres rettigheder herunder patenter, eller hvis projektet på anden vis skulle pådrage sig et ansvar over for tredjemand.

7.1 Bortfald og tilbagebetaling

Tilskud fra Programmet bortfalder helt eller delvist, hvis:

1. tilskudsmodtageren har givet urigtige eller vildledende oplysninger eller fortiet oplysninger af betydning i forbindelse med afgørelsen om tilskud eller under projektførelsen
2. vilkår for tilskud ikke opfyldes
3. projektet ikke er afsluttet inden for den frist, der er fastsat i afgørelsen om støtte.

I forbindelse med en afgørelse om bortfald af tilskud kan det endvidere bestemmes, at udbetalte tilskud helt eller delvis skal tilbagebetales.

8 LOVGIVNINGSGRUNDLAG

ForskEL

ForskEL yder støtte til forsknings-, udviklings- og demonstrationsprojekter, som er nødvendige for udnyttelse af miljøvenlige elproduktionsteknologier, herunder udvikling af et miljøvenligt og sikkert elsystem - "Bekendtgørelse af lov om elforsyning", LBK 1329 af 25. november 2013.

Yderligere bestemmelser om ForskEL findes i "Bekendtgørelse om systemansvarlig virksomhed og anvendelse af eltransmissionsnettet mv.", BEK 891 af 17. august 2011.

ForskVE

ForskVE yder støtte til fremme af elproduktionsanlæg med vedvarende energikilder – "Bekendtgørelse af lov om fremme af vedvarende energi", LBK 122 af 6. februar 2015.

Yderligere bestemmelser for ForskVE findes i "Bekendtgørelse om tilskud til at fremme udbredelse af elproduktionsanlæg med vedvarende energikilder", BEK 692 af 26. juni 2012.

Støtte fra Programmet ydes i henhold til EU-Kommissionens generelle gruppefritagelsesforordning for statsstøtte (Nr. 651/2014).

BILAG

Bilag A. Revisionsinstruks for revision af slutregnskaber

Nærværende revisionsinstruks omfatter revision af regnskaber for projekter, der har modtaget støtte ydet med hjemmel i:

- Lov om Elforsyning (LBK 1329) og
- Systemansvarsbekendtgørelsen (BEK 891).
- Bekendtgørelse af lov om fremme af vedvarende energi (LBK 122) og
- Bekendtgørelse om tilskud til at fremme udbredelse af elproduktionsanlæg med vedvarende energikilder (BEK 692)

Revisionsinstruksen omfatter institutioner og virksomheder, hvis revision ikke er omfattet af Rigsrevisionen.

§ 1. Revisionen udføres af en statsautoriseret eller registreret revisor, af BDO Kommunernes Revision Aktieselskab eller af andre kommunale revisionsorganer.

Stk. 2. I tilfælde af revisorskift i projektperioden skal den tiltrædende revisor rette henvendelse til den fratrædende revisor, der har pligt til at oplyse grundene til fratrædelsen.

§ 2. Revisionen foretages i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, således som dette begreb er fastlagt i § 3 i lov om revision af statens regnskaber mv. (lovbekendtgørelse nr. 3 af 7. januar 1997 med senere ændringer) nærmere præciseret nedenfor i stk. 2 og 3 samt §§ 3-7.

Stk. 2. Ved revisionen efterprøves om projektregnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med de meddelte tilsagn, ovennævnte love og bekendtgørelser samt *"Regelsæt for støtte fra Programmet til projekter inden for forskning, udvikling og demonstration"*, i det følgende kaldet *"Regelsæt"*.

Stk. 3. Der foretages endvidere en vurdering af, hvorvidt der er taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler, der er omfattet af projektregnskabet.

§ 3. Revisionens omfang afhænger af støttemodtagers administrative struktur og forretningsgange, herunder den interne kontrol og andre forhold af betydning for regnskabsaflæggelsen. Desuden har støttens størrelse betydning for revisionens omfang.

§ 4. Ved revisionen skal revisor efterprøve:

pkt. 1. Om projektregnskabet er rigtigt, dvs. uden væsentlige fejl eller mangler.

pkt. 2. Om støttebetingelserne er opfyldt, herunder de bestemmelser og vilkår, som er angivet i projektaftalen samt *"Regelsæt"* inkl. revisionsinstruks.

pkt. 3. At projektet er udført i overensstemmelse med den projektansøgning og det budget, der ligger til grund for tilsagnet om støtte med senere ændringer, herunder at projektet er gennemført inden for den fastsatte frist.

pkt. 4. Om støttemodtager har udvist sparsommelighed.

pkt. 5. At der i projektregnskabet ikke er medtaget udgifter, som er afholdt før gyldig projektaftale.

pkt. 6. Om projektet eventuelt har opnået EU-støtte. (Har projektet modtaget EU-støtte, skal det fremgå af regnskabet).

Stk. 2. Revisionen foretages sædvanligvis i forbindelse med afslutningen af projektet.

Stk. 3. Revisionen udføres ved stikprøvevise undersøgelser.

§ 5. Støttemodtager skal give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af projektregnskabet samt for revisors vurdering af forvaltningen, herunder opnåede mål og resultater. Støttemodtager skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som revisor anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv.

§ 6. Bliver revisor opmærksom på lovovertrædelser eller tilsidesættelser af forskrifter af væsentlig betydning i forbindelse med midlernes forvaltning, påhviler det revisor straks at give støttemodtager meddelelse derom samt påse, at støttemodtager inden 3 uger giver projektansvarlig part samt Energinet.dk meddelelse herom. I modsat fald er det revisors pligt at orientere Energinet.dk. Revisors bemærkninger indsendes sammen med meddelelsen.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis revisor under sin revision eller på anden måde bliver opmærksom på, at projektets gennemførelse er usikker af økonomiske eller andre grunde.

§ 7. Det reviderede projektregnskab forsynes med en påtegning, hvoraf det skal fremgå, at regnskabet er revideret i overensstemmelse med reglerne i denne instruks. Forbehold skal fremgå af påtegningen.

Stk. 2. Revisor skal afgive en revisionsberetning med revisors vurdering og konklusion vedrørende den udførte revision jf. § 4. Beretningen kan afgives i tilslutning til påtegningen eller i en revisionsprotokol.

Stk. 3. Støttemodtager indsender genpart af revisionsberetningen sammen med det revisorpåtegnede projektregnskab til Tilsagnshaver. Tilsagnshaver udarbejder et samlet slutregnskab for projektet på grundlag af de øvrige projektdeltageres akkumulerede udgifter for hele projektperioden. Det samlede slutregnskab påtegnes af tilsagnshavers revisor. Tilsagnshaver indsender genpart af revisionsberetningen samt det revisorpåtegnede slutregnskab til Programmet.

§ 8. Nærværende instruks træder i kraft den 1. juni 2013 med virkning for projekter, der får udbetalt støtte efter denne dato.